

Het tandradbaantje (deel 3)

Voor u ligt de derde en laatste aflevering van de tandradbaan. We bespreken de twee laatste modules: het dalstation en de module met de beek. Aandacht wordt geschonken aan compositie en opschilderen van huizen. De gehele baan kunt u bekijken tijdens **Eurospoor 93** op 28 en 29 november te Utrecht.

De beschrijving van de twee modules

In de vorige aflevering is bij de beschrijving de lok verdwenen in een bos. Na een korte rit door dat bos komt de lok bij een brug over een bergbeek die (denkbeeldig) van het bergmeer afkomt en waarlangs de klinkerweg loopt. De kloof waardoor het beekje loopt onderscheidt zich door twee verschillende rotsformaties: links een vrij harde rotswand met enkele grotten; rechts een zachte rotswand met duidelijke kerven ten gevolge van het eroderende water, dat op deze scheiding gemakkelijk zijn weg kon vinden.

De lok gaat na de brug door een aantal weilanden waar een filmploeg bezig is dit uniek tandradbaantje te filmen. Een hoger gelegen kerk wordt gepasseerd om vervolgens het dalstation binnen te lopen. Hier wordt het rijtuig los gekoppeld en gaat de lok naar de waterkraan om water te nemen en om kolen te laden voor de volgende rit. Tevens bevindt zich daar ook de loods waar reparatie en onderhoud kan plaatsvinden.

1. Overzicht van de twee laatste modules.

Ook eindigt op het station een landelijke smalspoorbaan. Daarom is er op het station een kraan om gemakkelijk te kunnen laden en lossen of om goederen over te hevelen naar een platte wagen van de tandradbaan. Het dorp zelf is toeristisch. We zien daar dan

ook een monumentaal park met gietijzeren poort, een fonteintje en een muziekkiosk. De huizen zien er goed onderhouden uit. Er is een binnenplein, een markt en naast het station staat een 200-jarige oude boom. De kerk vormt in de omgeving een toeristische

2. Kloof met beek en weg. Duidelijk zijn hier de twee verschillende rotswanden te zien.

3. De brug is in eigenbouw ontstaan m.b.v. Heki-arcaden. Het water komt hier goed tot zijn recht. Langzaam rijdt het lokje naar het station.

attractie omdat er op het hele uur in de toren heiligenbeelden te voorschijn komen.

Compositie

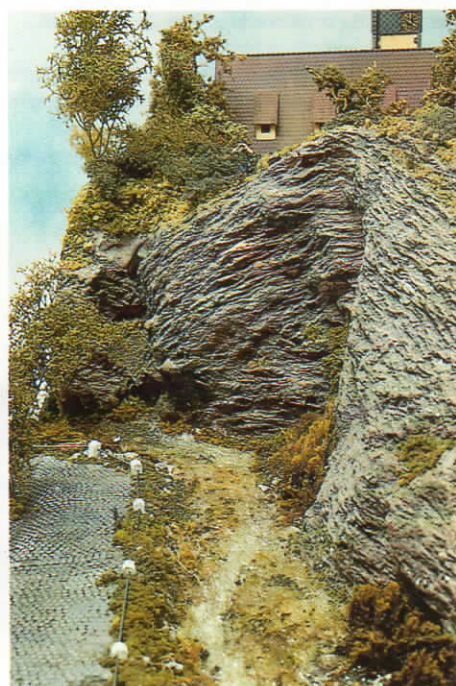
Bij het bepalen van de compositie van de huizen ga ik uit van een aantal regels:

- 1) Zorg dat er op het diorama diagonalen aanwezig zijn.
- 2) Zorg dat er weinig symmetrie aanwezig is.
- 3) Laat niets parallel aan de rand lopen.
- 4) Vermijd te veel thema's.
- 5) Zak door je knieën.

ad 1. Oude meesters als Rembrandt en Rubens gebruikten al **diagonalen** om in hun werken een evenwicht te krijgen, waarom zouden wij dat principe dan ook niet toepassen. De diagonalen zorgen dus voor balans in ons diorama. Bij het dorp zijn dan ook een aantal diagonalen te herkennen. Zoals de laan naar de muziekk-

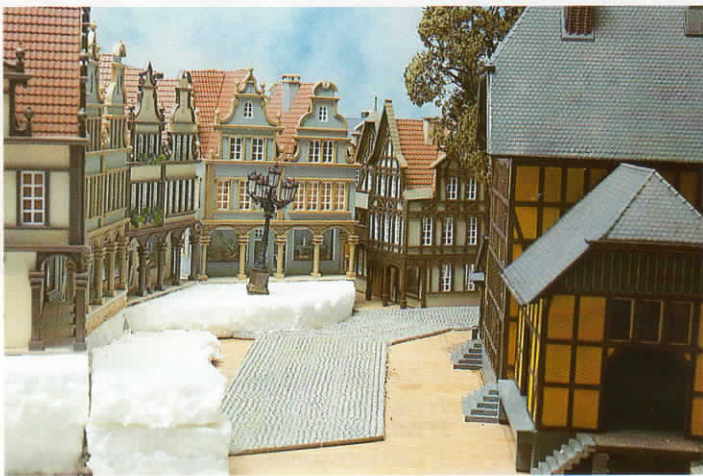
4 & 5. Voordat er een kijkje in de grot wordt genomen moet men zich van een last ontdoen.

6. Na zo'n 2 uur schuiven met de gebouwen: het eerste ontwerp.

8. Hier zien we een beginopstelling vanuit ooghoogte. Duidelijk is te zien dat hier de oorspronkelijke Volmer-huizen staan. De hoogte van de daken verlopen volgens een diagonaal.

osk toe. Minder duidelijk is het hoogteverschil, gevormd door de daken en de bomen.

ad 2. Hoeken van 90 graden komen in werkelijkheid bijna niet voor, net zoals opstellingen in spiegelbeeld. Dus **vermijd symmetrie** en durf huizen schuin te zetten, laat straten niet haaks op elkaar staan, laat een straat met huizen rond lopen, zet schuurtjes schuin, laat paadjes nou eens een keer kronkelen etc. etc.

ad 3. Op het moment dat we iets parallel aan de rand laten lopen ziet het diorama eruit alsof

10. Hier zien we hetzelfde gebouw voor en tijdens het opknappen. Duidelijk is te herkennen welke onderdelen zijn los gemaakt.

7. En zo kwam het er uiteindelijk uit te zien.

9. Dezelfde opstelling maar nu afgewerkt. De huizen hebben een duidelijke facelift gekregen.

het geheel in scene is gezet. We doen dit vooral gauw met de rails die er zo mooi uitzien als zij evenwijdig met de rand lopen. Willen we echter de indruk wekken dat ons diorama een stuk uit een groter geheel is en willen we dat het diorama er zo natuurlijk mogelijk uitziet dan plaatsen we **niets parallel** met de rand. Een hoek van 5 graden is al voldoende.

ad 4. Zorg dat het diorama **één hoofdthema** heeft, bij een grotere module mogen er meer zijn. Alle andere thema's moeten daar een onderdeel van zijn. Zet ook niet teveel aandacht-

trekkers bij elkaar want dan gaan ze juist verloren. En al die andere leuke ideeën die we hebben, gebruiken we voor een ander diorama. Bij het dalstation zijn er drie hoofdthema's: Het station, het dorp en het park.

ad 5. Toen ik uiteindelijk een ontwerp had voor mijn stad zette ik oude huisjes los op de grondplaat. Gebruik ook wat bomen die los kunnen staan en plaats hier en daar een figuurtje en een auto. En dan maken we de belangrijkste beweging bij de bouw van een diorama: **we zakken door de knieën**. We zien dan alles

11. Hetzelfde huis maar nu op het diorama geplaatst.

12. Let op de detaillering van de loods. De onderdelen zijn van MO-Miniatur.

namelijk in het juiste perspectief, we kunnen kijken of er doorkijkjes zijn tussen huizen/bomen door, we zien een aantal zaken half want er staat iets voor, we zien de verhoudingen met de figuurtjes goed en weten dan ook of dingen te groot, te ruim of te klein zijn gehouden. We zien alles dus op ooghoogte zoals we het in werkelijkheid ook waarnemen en waarmee we de meeste ervaring hebben.

Schilderen van huizen

Nou weet ik dat bij het maken van een heel stadsdeel er nogal wat huizen nodig zijn. En bouwpaketten zijn duur tegenwoordig. Daar heb ik het volgende op gevonden. Ten eerste had ik door de jaren heen al het nodige verzameld maar jammer genoeg volgens bouwbeschrijving in een avond in elkaar gezet. Ten tweede kan men op treinenbeurzen vaak voor een habbekrats huisjes kopen (10 tot 25 procent van de nieuwprijs). Het nadeel is dat deze gebouwen niet voldoen aan de eisen die ik tegenwoordig stel. Dus moeten ze aangepast worden. Zelf doe ik dit hoofdzakelijk door ze in matte kleuren over te schilderen. Hiervoor ga ik als volgt te werk.

1) Ik haal altijd de daken eraf. Deze kan ik dan los schilderen in de kleur die ik wil hebben. Ik kan dan ook beter bij de muren komen vooral aan de binnenkant.

2) Dan probeer ik of er nog meer onderdelen los zitten of slecht gelijmd zijn zodat ik die ook

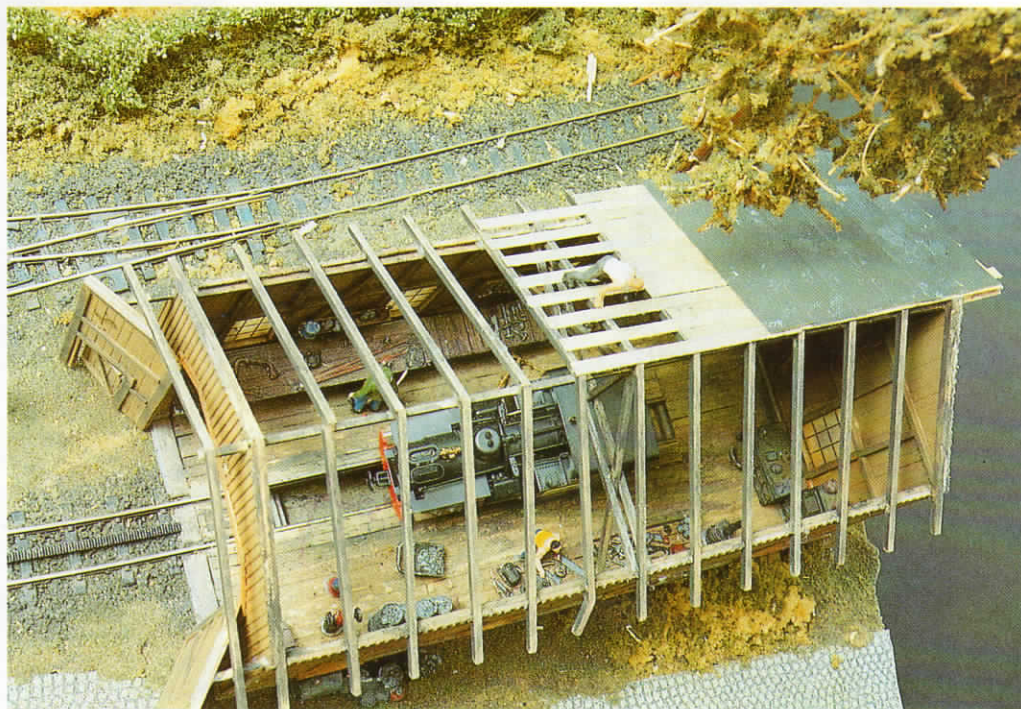
los kan maken en apart kan schilderen.

3) Van de losse stukken die ik dan heb schilder ik eerst de dieper gelegen delen en eindig bij de opliggende delen zoals balken of sierlijsten. Zorg wel dat twee kleuren altijd in een naad/rand bij elkaar komen.

4) Van de ramen (behalve de lijsten) blijf ik al-

tijd af omdat dit namelijk niet lukt zonder dat er verf op de ruitjes komt.

5) Na het schilderwerk lijm ik de huizen weer in elkaar en geef het geheel een 'washing' met sterk verdund zwart of een andere donkere kleur. Het voordeel hiervan is dat onnauwkeurige randen tussen twee kleuren strak worden getrokken omdat het zwart in de naad gaat zit-

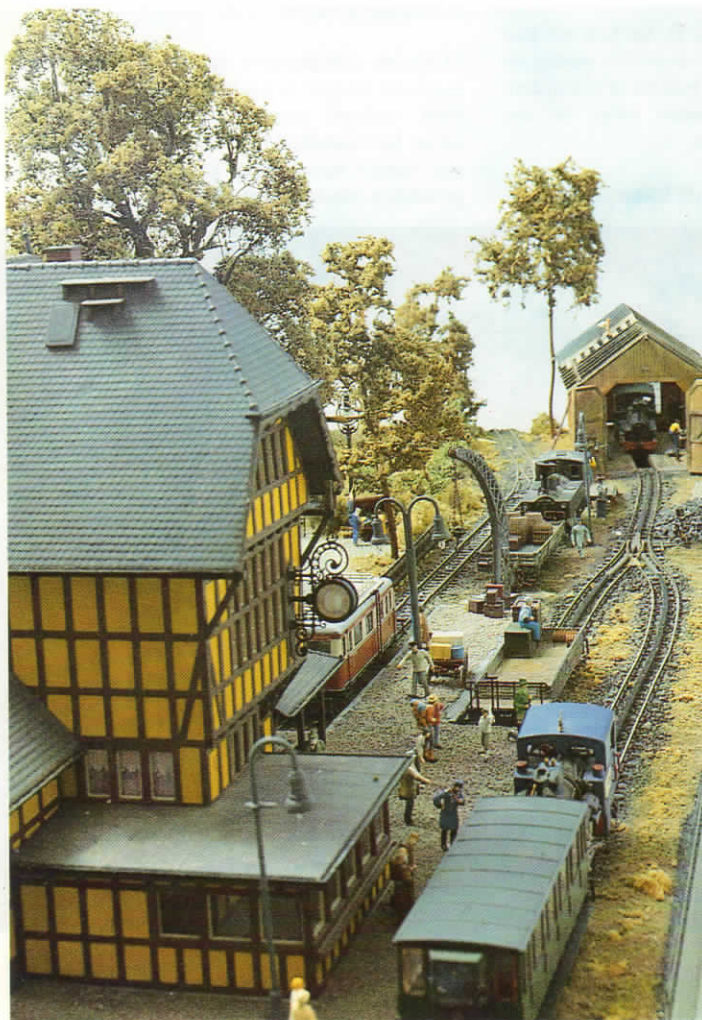
13. De loods was aan renovatie toe.

14. De boom gemaakt door H.Huisman.

ten. Tenslotte maak ik het geheel af met een 'dry-brushing' door met een droog gemaakte kwast grof over het gebouw te gaan. Meestal

16. De Enzian staat klaar om te vertrekken.

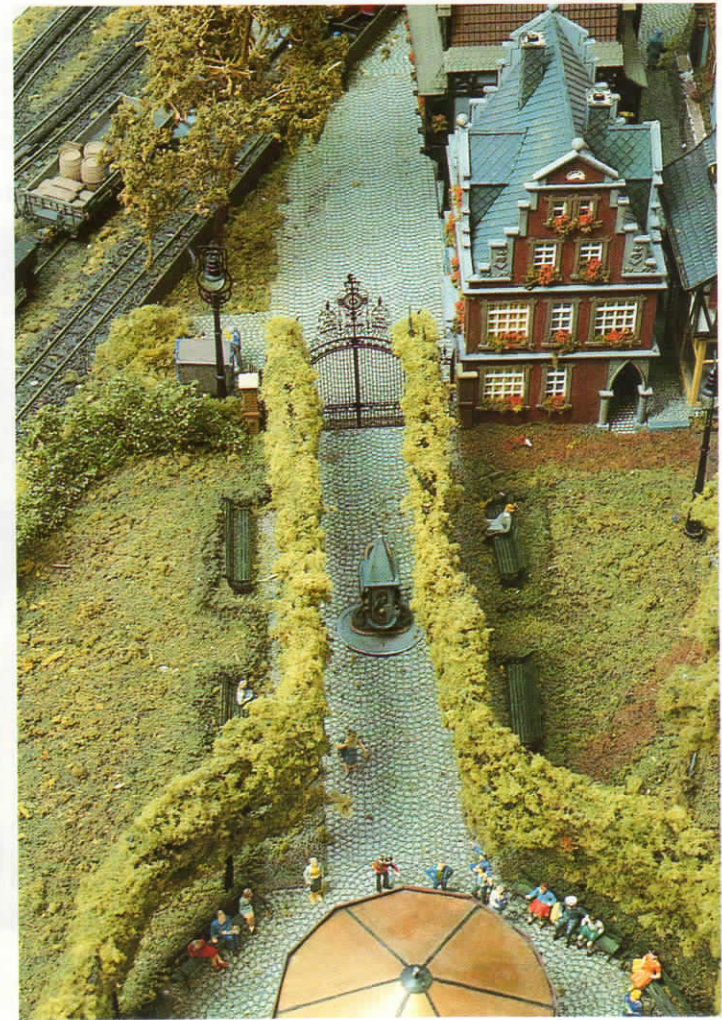

15. Romantischer kan niet.

gebruik ik daarvoor een zandkleur. Nu is het gebouw klaar en kan het zijn plaats krijgen op het diorama. Probeer ook eens meer

dezelfde huizen in twee of meer verschillende motieven te schilderen en die bij elkaar te plaatsen.

17. De lindelaan met de poort en banken van Scale Link.

18. De overgeschilderde huizen komen hier goed tot hun recht.

Bouwtechnieken

De bomen

De meeste bomen zijn gemaakt van de lange bloem van de hortentia. Eind september, begin oktober kan men deze bloem plukken als hij al verkleurd is.

Na ongeveer een week drogen knip ik alle bloemblaadjes er zorgvuldig vanaf (veel geduld is hierbij noodzakelijk). Je houdt dan een perfecte kale modelboom over. De volgende stap is de boom rond draaien in sterk verdunde houtlijm (doe er een scheutje afwasmiddel in) zodat er geen lijm op de stam komt.

Daarna gaat de boom in een afsluitbare doos met strooimateriaal (zelf gebruik ik Woodland Scenic). Een keer schudden en klaar is de boom.

De leilinden zijn gemaakt volgens de draadwikkelmethode. Ik draai 5 bloembinddraden om elkaar heen en begin na 2,5 cm met de eerste lussen. Ik lus dan 5 keer boven elkaar met een afstand van 0,5 cm aan weerszijden van de stam. De lussen worden weer gedraaid en dan op maat afgeknipt (naar boven toe steeds korter). Ook deze boom gaat in de verdunde houtlijm en dan in uitgezeefde turfmoalm.

Dan plaats ik de bomen op het diorama zodat de onderste takken in elkaar verstrengeld zitten.

Dan pas doe ik er de foliage omheen en zorg daarbij dat de takken zichtbaar blijven. De foliage blijft al steken op het ijzerdraad, toch laat ik er verdunde houtlijm overheen lopen voor de hechting en strooi er ik nog iets van een

kleur groen overheen. De boom bij het station is gemaakt door H. Huisman.

De rotsen

Bij de rotswand in de kloof is een andere schildertechniek toegepast dan eerder in deel 1 en 2 is beschreven. Dit is gedaan om de structuur van een zachte rotswand nog meer tot zijn recht te laten komen. Ik heb eerst het gips een grijze ondergrond gegeven. Daarna heb ik de hele rotswand bruin gemaakt. Daar overheen is een flinke washing van zwart gegaan waardoor de schaduwen van de richels goed naar voren

sprongen. Als laatste heb ik een dry-brushing gedaan met zandkleur, maar er wel voor gezorgd dat er nog tamelijk wat verf op de kwast zat hetgeen als resultaat had dat de richel geaccentueerd werd. Tenslotte is er op enkele plaatsen begroeiing aangebracht.

De andere technieken en onderwerpen zijn al besproken in de voorgaande twee afleveringen (SJ 64 en SJ 70) van de tandradbaan. In SJ 59/66/68 staan respectievelijk de muziekkiosk, de laadkraan, de parkpoort met banken, de melkkrans en de kerk beschreven.

Gérard Hendriks

19. Op zichtafstand rijden de treinen naar boven. (Op de Schaffbergbahn gebeurt dat ooit met 3 samenstellingen) Alle foto's: Gérard Hendriks